Platform meetnetbeheerders bodem – en grondwaterkwaliteit

Collegiale Interne Audits meetseizoen 2008 - 2009

Vastgesteld in de Platformvergadering van 19 november 2009

Verslag

van de Collegiale Interne Audits meetnetten bodem- en grondwaterkwaliteit gehouden in het meetseizoen 2008-2009

Arnhem, 9 november 2009, Stef Hoogveld

1. Inleiding, doel en aanpak

Provincies en Rijk (RIVM) exploiteren meetnetten bodemkwaliteit en meetnetten grondwaterkwaliteit. Met deze meetnetten kunnen deze overheden de kwaliteit van de bovenste bodem en van het grondwater tot circa 25 m diepte in beeld brengen, en ook de veranderingen in de kwaliteit volgen (trends).

Provincies en RIVM werken sinds 1992 samen om hun werkwijzen onderling af te stemmen en faciliteren daartoe het Platform meetnetbeheerders bodem- en grondwaterkwaliteit. Deze samenwerking heeft in 2004 een meer verplichtend karakter gekregen met de start van het project Kwali-tijd. Een belangrijk product van dit project is het Handboek[1] voor de provinciale en landelijke meetnetten bodem- en grondwaterkwaliteit.

Het Handboek schrijft voor dat de meetnetbeheerders periodiek zg. collegiale interne audits (CIA's) doen om de praktische toepassing van het Handboek te toetsen en om de verdere ontwikkeling van de inhoud ervan te stimuleren. In de praktijk ontstaan immers om vaak legitieme redenen afwijkingen. Het is belangrijk die te signaleren, te bespreken en er lering uit te trekken. Dat leidt tot blijvende aandacht voor harmonisering. Voor dit doel volstaat het de eventuele verbeterpunten anoniem te verwerken.

Eerdere audits vonden plaats in de bemonsteringsseizoenen 2006-2007 en 2007-2008. Hierover is in 2008 gerapporteerd[2] (Axel Köller, Utrecht 2008. Evaluatierapport Collegiale Interne Audits 2006-2008).

In het winterseizoen 2008 – 2009 zijn wederom Collegiale Interne Audits gehouden. De deelnemende partijen waren Fryslan, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Flevoland, Zuid-Holland, Noord-Brabant, Limburg en het RIVM. Ze hebben hierover gerapporteerd op de in het Handboek afgesproken wijze (zie Handboek voor de provinciale en landelijke meetnetten bodem- en grondwaterkwaliteit versie 29 februari 2008, hoofdstuk 7). In totaal zijn zeven auditrapporten opgesteld.

2. Observaties en actiepunten

De deelnemende partijen hebben alle geconstateerd dat het merendeel van de werkzaamheden die zijn geaudit op een goede en professionele wijze wordt uitgevoerd. De ambitie van het Platform is echter hoog. Op basis van de observaties zijn daarom actiepunten geformuleerd die bij uitvoering recht doen aan dat hoge ambitieniveau.

In tabel 1 zijn vijftien observaties opgenomen die de individuele meetnetbeheerder direct in praktijk kan brengen. Het gaat hier om veelal eenvoudige afspraken die zijn vastgelegd in het Handboek. Dit zogenaamde lage fruit is in de kolom "karakter" aangegeven met indiv (= individueel).
De audits hebben echter ook een brainstormkarakter. Het komt regelmatig voor dat tijdens een audit enthousiast wordt gediscussieerd over mogelijke verbeteringen in het

monitoringproces. Deze nieuwe inzichten zijn bijzonder waardevol voor de herziening van het Handboek. Dat is immers geen statisch boekwerk maar een document dat regelmatig moet worden aangepast aan die nieuwe inzichten.

In totaal waren er elf nieuwe inzichten. Deze observaties overstegen dus het niveau van de individuele meetnetbeheerder. Daarvan zijn er zeven die het Platform ter verbetering van het Handboek direct ter hand kan nemen. Ze zijn in tabel 1 aangeduid met coll (= collectief). De resterende vier observaties hebben betrekking op (internationale) technische afspraken of normbladen en overstijgen daarmee het Platform. Ze zijn aangeduid met norm (= normblad).

Tabel 1 Observaties en actiepunten.
De kolom "onderdeel" is rechtstreeks overgenomen uit het Handboek. Er is onderscheiden of er sprake is van een **indiv**idueel karakter (het staat goed in het Handboek maar wordt niet toegepast), een **coll**ectief karakter (het Handboek behoeft aanpassing) of een **norm**atief karakter (een (internationaal) normblad behoeft aanvulling).

onderdeel	observatie	karakter	actiepunt
check documenten	Bij de documenten was geen overzicht van de te meten stoffen.	indiv	Documenten aanvullen
	Het Handboek was niet aanwezig omdat de bemonsteraar zodanig ervaren is dat hij wel zonder kan.	indiv	Handboek toch leveren aan bemonsteraar, al was het maar om diens aanvullingssuggesties te vernemen.
bemonsterings protocol	Calibratie- en bemonsterings formulieren verouderd, er staat onvoldoende meta-informatie op.	indiv	Calibratie- en bemonsteringsformulieren aanpassen.
	Er is een risico dat de (onbeschermde) handen met de onderkant van de zuurpipetten in aanraking komen.	indiv	Zuurpipetten zodanig positioneren dat de kans op aanraking wordt verminderd.
uitrusting en veiligheid	Bij bemonstering langs een doorgaande weg werden geen veiligheidshesjes gedragen	coll	Nagaan of naast verwijzing naar algemene veiligheidsuitgangspunten er ook een lijst met voor de hand liggende veiligheidsmaatregelen moet komen.
	Specifieke problemen (bv bereikbaarheid) werden slechts beperkt geregistreerd.	indiv	Noteer bij de meta-informatie uitgebreider de specifieke problemen.
voorbereiding bemonstering grondwater	De bemonsteraar is onzeker over het wel of niet voorspoelen van de bemonsteringsfles.	coll	Zekerheid bieden over het wel of niet voorspoelen van de bemonsteringsfles.
	Het etiket wordt na vullen van de bemonsteringsfles aangebracht, wat tot verwarring kan leiden.	norm	Nagaan of het moment van etiketteren moet worden geregeld.
	Opgepompt water werd onmiddellijk nabij het bemonsteringspunt geloosd.	indiv	Meer aandacht voor de afstand tot het bemonsteringspunt.
	Het was onduidelijk of de bemonsteringsslangen schoon waren.	indiv	Vaker tussentijds doorspoelen met aangezuurd water.
	Bij het voorpompen werd de EC en pH niet continu gemeten. Er werd dus niet gecontroleerd of er evenwicht was.	indiv	Meet met een doorstroomcel continu de pH en de EC.
	Bij voorpompen en soms bij bemonsteren was het debiet (veel) groter dan 500 ml per minuut.	indiv	Zie nauwgezetter toe op het pompdebiet.
		coll	Motiveer het pompdebiet.

(vervolg tabel 1)

uitvoering bemonstering grondwater	Freatische buizen worden al op de dag van plaatsing bemonsterd.	coll	Nagaan of deze werkwijze voldoende duidelijk is vastgelegd. Zo niet alsnog doen.
	Werkzaamheden worden achter elkaar uitgevoerd.	indiv	Werkzaamheden meer in elkaar schuiven en parallel uitvoeren om tijdwinst te behalen.
	Ondanks de mogelijkheid daartoe wordt het onderwaterpompje niet gebruikt.	norm	Verplichting laten vervallen omdat schoonmaken van het pompje na gebruik lastig is.
	De positie onderkant bemonsteringsslang of –pomp t.o.v. het filter varieert.	indiv	NTA naleven dat onderkant bemonsteringsslang of –pomp halverwege het filter is.
	O2, H2O en temperatuur worden in tijdelijke buizen niet bepaald.	coll	Nagaan waarom niet
	De pH en EC elektroden worden na en voor gebruik afgespoeld met demi-water en afgedroogd met een tissue.	indiv	Laat afdrogen achterwege omdat dit onnauwkeurigheid juist in de hand werkt.
	Er worden twee filters tegelijk bemonsterd.	indiv	Filters niet tegelijk bemonsteren om de kans van verwisseling van flesjes te verkleinen.
uitvoering bemonstering bodem	De plaats van de vijf boringen per perceel is niet op kaart geregistreerd.	indiv	Registreer de plaats van de vijf boringen per perceel.
uitvoering bodemvochtextractie in lab	Er wordt een eigen methode toegepast.	coll	Voer een onderzoek uit naar de vergelijkbaarheid van de diverse bodemvochtextractiemethoden.
conservering en overdracht monster	Monsternemer doet conserverings-zuur van tevoren in de flessen om problemen bij toediening achteraf te voorkomen.	coll	Verplichting toediening conserveringszuur achteraf laten vervallen.
	Naam monsternemer staat niet op de fles omdat dit zinloos wordt geacht.	norm	Nagaan of naam monsternemer op fles achterwege kan blijven.
	De monsterflessen gaan direct in een koelkast met thermometer en niet in een koelbox met smeltend ijs.	norm	Nagaan of beide methodes acceptabel zijn.
	De monsters gaan vanwege het koude weer niet in de koelbox.	indiv	Protocol handhaven, zodat de monsters tussen de 1º en 5º Celsius worden bewaard.

3. Aanbevelingen

- De individuele meetnetbeheerders wordt aanbevolen hun bemonsteringswerkzaamheden bij te stellen aan de hand van de individuele actiepunten, voor zover relevant;
- Het Platform wordt aangeraden de actiepunten met een collectief karakter op te nemen in de “to do” lijst voor de herziening van het Handboek. Deze lijst wordt door de Platformsecretaris bijgehouden.
- Het platform wordt aangeraden de vier normgerelateerde actiepunten te overhandigen aan de stellers van normbladen (b.v. NTA 8017[3]) met het verzoek ze mee te nemen bij de eerstvolgende herziening.

[1] http://www.erbij.nl/kwali-tijd/document_inzien.asp?wrk=40&id=307
[2] http://www.erbij.nl/kwali-tijd/document_inzien.asp?wrk=17&id=306
[3] http://www2.nen.nl/nen/servlet/dispatcher.Dispatcher?id=BIBLIOGRAFISCHEGEGEVENS&contentID=252282